

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 54/99

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu dňa 25. mája 1999 predbežne prerokoval podnet [REDACTED], bytom [REDACTED], [REDACTED], na začatie konania pre porušenie práva priznaného čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a takto

r o z h o d o l :

Podnet [REDACTED] na začatie konania o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo dňa 24. februára 1999 doručené podanie [REDACTED], bytom [REDACTED] [REDACTED] na začatie konania pre porušenie práva priznaného čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Obsahom podania bola nespokojnosť s doručením opatrenia o ustanovení obhajcu sp. zn. 3 Tpr 507/97, ktoré je datované 6. apríla 1997, ale obvinenému i obhajcovi bolo doručené až 7. mája 1997, teda s mesačným odstupom od rozhodnutia o uvalení väzby.

Podateľ žiadal, aby ústavný súd vo veci rozhodol, „že príslušné orgány činné v trestnom konaní porušili jeho ústavné právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky tým, že mu v období od 6. 4. 1997 do 7. 5. 1997 neumožnili toto právo využiť“. V prílohe predložil kópiu opatrenia o ustanovení obhajcu sp. zn. 3 Tpr 507/97 zo dňa 6. apríla 1997.

Podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) môže ústavný súd začať konanie aj na podnet fyzickej osoby, ak namieta porušenie svojich práv alebo slobôd konaním všeobecného súdu. Podmienkou prijatia podnetu na konanie je skutočnosť, že napadnutým rozhodnutím všeobecného súdu, resp. konaním, ktoré mu predchádzalo, bolo porušené niektoré zo základných práv alebo slobôd navrhovateľa.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podateľ je stíhaný v trestnom konaní vedenom na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 1 T 8/99. Zákonné podmienky, ktoré sú uvedené v čl. 47 ods. 2 ústavy pre oblasť trestného konania, upravuje zákon o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) č. 141/1961 Zb. v znení noviel.

Podľa ustanovenia § 36 Trestného poriadku: „Obvinený musí mať obhajcu už v prípravnom konaní,

- a) ak je vo väzbe, vo výkone trestu alebo v zdravotníckom ústave (§ 116 ods. 2),
- b) ak je pozbavený spôsobilosti na právne úkony, alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená,
- c) ak ide o konanie proti mladistvému, alebo
- d) ak ide o konanie proti ušlému.

Obvinený musí mať obhajcu aj vtedy, ak to považuje súd a v prípravnom konaní vyšetrovateľ alebo prokurátor za nevyhnutné, najmä preto, že vzhľadom na telesné alebo duševné chyby obvineného majú pochybnosti o jeho spôsobilosti náležite sa obhajovať.

Ak sa vykonáva konanie o trestnom čine, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevyšuje päť rokov, musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní.

Obvinený musí mať obhajcu aj v konaní o vydanie do cudziny a v konaní, v ktorom sa rozhoduje o uložení ochranného liečenia s výnimkou ochranného protialkoholického liečenia.“

Zo spisu Krajského súdu v Nitre sp. zn. 1 T 8/99 ústavný súd zistil, že [REDACTED] [REDACTED] bolo vznesené obvinenie dňa 6. apríla 1997 za trestný čin falšovania a pozmeňovania peňazí a cenných papierov podľa § 140 ods. 1, 2, 3 písm. a), ods. 4 písm. b) Trestného zákona. Za tento trestný čin je stanovená zákonom dolná hranica trestu desať rokov a horná hranica pätnásť rokov.

Dolná hranica tejto trestnej sadzby prevyšuje päť rokov a v zmysle citovaného ustanovenia § 36 Trestného poriadku podnecovateľ musel mať obhajcu už v prípravnom konaní.

Obvinený bol policajnými orgánmi predvedený podľa záznamu (č. l. 55 citovaného spisu) dňa 6. 4. 1997 o 17. 15 hodine a zadržaný bol 7. apríla 1997 o 01.00 hod. Pred sudcu bol predvedený s návrhom na vzatie do väzby dňa 7. apríla 1997 o 15.50 hod. a po výsluchu bol vzatý do väzby o 16.10 hodine toho istého dňa. Pri výsluchu pred sudcom bol prítomný ustanovený obhajca JUDr. Jiří Stoklasa. Obvinený, ako aj jeho obhajca prevzali uznesenie o začatí trestného stíhania dňa 6. apríla 1997 a obhajca 7. apríla 1997.

Okresný súd v Nitre rozhodol o uvalení väzby uznesením zo dňa 7. apríla 1997 (č. l. 59) a toho istého dňa vydal i príkaz na prijatie do väzby (č. l. 60).

Proti uzneseniu o vzatí do väzby obvinený podal sťažnosť, ktorú Krajský súd v Nitre pod sp. zn. 3 To 112/97 zo dňa 28. apríla 1997 zamietol.

Vyšetrovateľ Policajného zboru SR v Nitre (krajský úrad vyšetrovania) dňa 6. apríla 1997 požiadal pod sp. zn. KÚV 72/01-NR-1997 o ustanovenie obhajcu z dôvodu nutnej obhajoby (č. l. 167). Opatrením zo dňa 6. apríla 1997 sp. zn. 3 Tpr 507/97 bol obvinenému ustanovený obhajca JUDr. Jiří Stoklasa (č. l. 168). Opatrenie o ustanovení obhajcu bolo doručené obhajcovi dňa 7. mája 1997 a ten istý deň i obvinenému.

Podľa ustanovenia § 37 Trestného poriadku má obvinený právo zvoliť si obhajcu, a ak mu ho nezvolí ani jeho zákonný zástupca, môže mu ho zvoliť jeho príbuzný v priamom pokolení, jeho súrodeneц, osvojiteľ, osvojenec, manžel, druh, ako aj zúčastnená osoba. Ak obvinený je pozbavený spôsobilosti na právne úkony, alebo ak je jeho spôsobilosť na právne úkony obmedzená, môžu tak urobiť tieto osoby i proti jeho vôli.

Podnecovateľ nevyužil svoje právo a obhajcu si nezvolil. Obhajca, ktorý sa zúčastnil pri výsluchu už pred sudcom pri rozhodovaní o vzatí do väzby, mu bol ustanovený. S ustanoveným obhajcom súhlasil a ten sa fakticky ujal obhajoby, čo potvrdil i svojím podpisom na zápisnici o výsluchu obvineného (č. l. 57-58).

Obhajca obvineného v zmysle ustanovenia § 40 Trestného poriadku nepožiadala o oslobodenie od povinnosti obhajovania.

Ústavný súd vyslovil názor k čl. 50 ods. 3 ústavy: „Týmto ustanovením sa zaručujú práva obvinenému. Ústavou zaručenú ochranu nemožno interpretovať tak, že práva podľa čl. 50 ods. 3 sa priznajú iba v tej fáze trestného konania, ktorá sa začína

vznesením obvinenia a ktorá sa končí podaním obžaloby. Formuláciou čl. 50 ods. 3 sa kladie dôraz na zaručenie práv od okamihu vznesenia obvinenia. Práva zaručené čl. 50 ods. 3 sa v nezmenenom rozsahu priznávajú aj obžalovanému a odsúdenému, a to až do právoplatnosti súdneho rozhodnutia. Všetkým oprávneným osobám sa článkom 50 odsek 3 zaručuje, že budú mať čas na prípravu obhajoby, ďalej, že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktorý sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu (II. ÚS 8/96). Toto právo sa s rovnakou intenzitou zaručuje vo všetkých fázach trestného konania.

Podľa právneho názoru ústavného súdu uvedeného vo veci II. ÚS 34/99: „Právo na obhajobu do okamihu nadobudnutia právneho postavenia obvineného sa nezaručuje podľa čl. 50 ods. 3. Je implikované v ochrane podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. Zákom ustanovené podmienky ochrany v okolnostiach prípadu predstavuje ustanovenie § 76 ods. 6 a § 156 ods. 1 Trestného poriadku.

Podľa § 76 ods. 6 Trestného poriadku: „Zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania; má právo požadovať, aby obhajca bol prítomný pri jej výsluchu podľa odseku 4, ibaže je obhajca v lehote tam uvedenej nedosiahnuteľný.“

Z textu uvedeného ustanovenia vyplýva, že prítomnosť obhajcu a možnosť radiť sa s ním už v priebehu zadržania môže zadržaná osoba uplatniť v prípade, že v lehote stanovenej zákonom (24 hodín), po ktorú je možné osobu zadržiavať, sa obhajca dostaví k výsluchu. Skutočnosť, že obhajca je nedosiahnuteľný, neznamena, že orgány vyšetrovania nemôžu pokračovať v objasňovaní spáchaného činu a s tým súvisiacimi úkonmi.

Podľa § 165 ods. 1 Trestného poriadku: „Obhajca je už od vznesenia obvinenia oprávnený byť prítomný pri vyšetrovacích úkonoch; môže obvinenému aj iným vyslúchaným klásť otázky, avšak až vtedy, keď orgán výsluch skončí a udelí mu na to slovo.“

Prítomnosť obhajcu pri vyšetrovacích úkonoch a poskytovanie právnych rád obvinenému je potrebné odlišovať od aktívneho vstupu obhajcu do priebehu vyšetrovacích úkonov.

I keď podnecovateľ namietal porušenie čl. 47 ods. 2 ústavy, tvrdil, že sa tak stalo tým, že nebolo včas doručené opatrenie súdu o ustanovení obhajcu.

Skutočnosť oneskoreného doručenia opatrenia o ustanovení obhajcu nie je v príčinnom vzťahu s poskytnutím právnej pomoci v namietnutých okolnostiach prípadu. Ako vyplýva z citovaného súdneho spisu, právna pomoc bola podnecovateľovi poskytnutá počas celého doterajšieho trestného konania.

Ústavný súd v rozhodnutí II. ÚS 52/98 uviedol: „Bez plného (nielen formálneho) uplatnenia práva na obhajobu vo všetkých jeho prejavoch a v jeho úplnom zákonnom vyjadrení nemožno bez výhrad hovoriť o dosiahnutí spravodlivosti.“

Podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona č. 293/1995 Z. z. návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nie je ústavný súd príslušný, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neoprávnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Právna pomoc zaručená čl. 47 ods. 2 ústavy bola podnecovateľovi poskytnutá. Preto ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení zákona č. 293/1995 Z. z. po predbežnom prerokovaní veci podnet odmietol ako zjavne neopodstatnený.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 1999

JUDr. Ján D r g o n e c
predseda senátu